

ТРАНСПЛАНТАЦИЈА НАЈВИСОК ЧИН НА ХУМАНОСТ ВО ЧОВЕШТВОТО

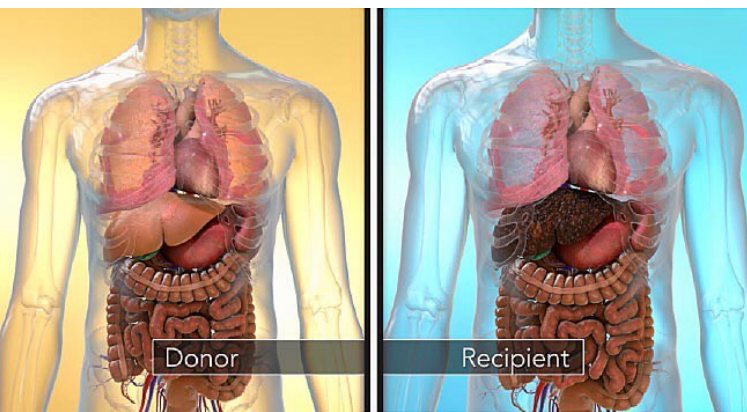
автор: Ајџан Маликоска

Еден од најбогатите и најмоќните бизнисмени Тани Кикињо Скарпа од Бразил, во 2013 година, објави дека ќе го погребва неговиот автомобил Бентли од милион американски долари за да може да го вози во задгробниот живот. Тој доби многу внимание од медиумите и беше сериозно критикуван од јавноста за екстравагантниот гест. На денот на погребот, ги поканил новинарите да го снимаат „погребот“ на неговиот автомобил. Како што автомобилот се спуштал во гробот, тој почнал да плаче и започнал емотивен говор, велејќи. «Луѓето ме осудуваат затоа што сакав да закопам милион долари Бентли. Всушност, повеќето луѓе закопуваат нешто многу повредно од мојот автомобил. Тие погребуваат срца, црн дроб, бели дробови, очи, бубрези. Ова е апсурдно. Многу луѓе чекаат за трансплантација, а сепак Вие закопувате здрави органи кои би можеле да спасат толку многу животи!»

Интересен заклучок кој, нели, сите не замислува. Листите на чекање за трансплантација на органи, секојдневно, во светски рамки, стануваат се подолги. За жал, ова се случува во земји со многу развиена кадаверична трансплантација.

Во Република Северна Македонија постои законска основа за трансплантација, дефинирана преку Законот за земање и пресадување делови од човечкото тело заради лекување. Во него се уредуваат условите под кои можат да се земаат, чуваат, обработуваат, разменуваат, пренесуваат и пресадуваат делови од човечкото тело (органи и ткива) од живи или умрени лица заради лекување, како и условите што треба да ги исполнуваат здравствениите установи што вршат работи на земање, чување, обработување, разменување, пренесување и пресадување делови од човечкото тело заради лекување.

„Орган или ткиво од телото на жив дарител може да се земе за пресадување исклучиво заради лекување на примателот и ако не постои соодветен орган или ткиво од умрено лице, освен во случај на пресадување на коскена срцевина. Пред земање на органи или ткива од жив дарител задолжително се преземаат соодветни медицински испитувања за да се изврши медицинска процена на резултатите од преземањето на медицинската интервенција, како и заради процена и намалување на физичките и психичките ризици по здравјето на дарителот. Орган или ткиво не смее да се земе ако постои ризик по животот или здравјето на дарителот“, – стои во законското решение.

Делови од телото на умрено лице можат да се земат заради пресадување откако со сигурност, врз основа на медицински критериуми и на пропишан начин, е утврдено дека настапила смртта кај тоа лице. Специфично е потенцирано дека лекар кој учествувал во лекувањето пред да настапи мозочна смрт, односно во утврдување на смртта на тоа лице, не може да зема и пресадува органи и ткива од умреното лице.

Зошто е важно донирањето?

Донирањето органи и ткива спасува луѓе од смрт и им ги преобразува животите. Еден дарител на органи и на ткива може да преобрази животи на 10 или повеќе луѓе. Некои луѓе умираат додека го чекаат пресадувањето. Други минуваат недели или месеци по болници, а некои по неколкупати во неделата патуваат до болницата и назад поради дијализа или други лекувања.

Зошто им е потребно пресадување на органи на

луѓето? Затоа што се многу болни или на умирање поради тоа што некој нивни орган престанал да работи. Во многу случаи и пресадувањето ткива може да спаси живот, затоа што го подобрува неговиот квалитет на живеење. Речиси секој човек може да дарува органи и ткива – нема старосна граница.

Како можете да станете донори на органи?

Постои можност да дарувате органи додека сте жив или да станете посмртен дарител на органи, ткива и клетки. Лицето кое сака да биде жив дарител мора да потпише изјава за согласност и да ја достави во писмена форма до избраниот матичен лекар. Со тоа лекарот го внесува во системот на електронски картички и го испраќа до Националниот координатор за трансплантација.

Делови од тело на умрено лице заради пресадување може да се земаат само доколку лицето додека било живо, писмено на образец за изјава за согласување, се изјаснило дека сака да бидат користени за пресадување. Изјавата за согласување се дава пред избраниот лекар кој во рок од 24 часа е должен да ја достави до Министерството за здравство, каде што се води евиденција на овие лица. На семејството на можниот дарител му се остава време да поразговара и да донесе одлука дали ќе биде направено дарувањето. Ако се согласат со дарувањето, дарувањето ќе биде потврдено со документација, како и тоа кои органи и ткива ќе бидат дарувани.

Што значи кадаверична трансплантација?

Поимот кадавер (cadaver) на латински значи мртво тело. Оттука, кадаверична трансплантација претставува постапка на пресадување органи од веќе починат пациент. Трансплантацијата на органи и ткива претставува медицинска постапка при која се вади органот/ткивото од едно тело и се трансплантира во друго (или во истото) за да се замени органот/ткивото кој е оштетен или недостасува од примачот, со функционален орган од донаторот. Трансплантацијата е прифатена и успешна метода низ целиот свет за лечење болни лица кај кои дошло до неповратно прекинување на функциите на органите. Прифатена е и како најефикасен начин на лекување при откажување (терминална инсуфициенција) на функционирање на бубрези, црн дроб, срце и други органи.

Може да се трансплантираат органите: срце, бубрези, црн дроб, бели дробови, панкреас, очи и црева, како и ткива во кои спаѓаат: коски, тетиви, корнеа, срцеви валвули, вени, раце и кожа. Срце, панкреас, желудник и рожница може да се пресадаат само од кадавери, а бубрези, црн дроб, црева, бели дробови може да се пресадаат и од живи луѓе. Трансплантација на коскена срцевина се прави од здрав жив донатор.

Трансплантацијата во светот

Во 2019 година, во светот се извршени 39.718 трансплантации - нов рекорд, седма година по ред. Секој ден, околу 80 луѓе примаат трансплантација на органи. Од нив, 62 отсто биле машки, односно 38 отсто женски лица.

Секоја година се вршат повеќе од милион трансплантации на ткиво.

Повеќе од 85.000 трансплантации на корнеа се извршени во 2018 година.

Според статистиката на одделението за трансплантација во рамки на Секторот за здравство и човечки услуги во САД, во текот на минатата година била извршена трансплантација на:

Бубрези 23.401

Црн дроб 8.896

Срце 3.552

Бели дробови 2.741

Бубрези/Панкреас 872

Панкреас 143

Црево 81

Срце/Бели дробови 45

Точно 90 % од возрасните во САД ја поддржуваат трансплантацијата а 60 % се веќе на листата на донатори на органи.

Трансплантацијата во нашата држава

Во РСМ, најзастапена е трансплантацијата на бубрези. Од вкупната бројка пациенти со мозочна смрт, само 20% се користат за дарување на органи и спасување на животи.

Според податоците добиени од анкетирани млади лица до 30 години, се покажало дека над 90 проценти од испитаниците би донирале и би прифатиле дониран орган за пресадување. Односно, 96,6% ја одобруваат трансплантацијата. Високи 91,5% од испитаниците се согласуваат да донираат органи за да спасат живот, додека 96,6% би прифатиле туѓ орган за да го спасат својот живот.